

Діяла и на службу
за згорожла!
наш Бог прїий

Handwritten signature of Vasyl Nimchuk

ПРОФЕСОР ВАСИЛЬ НІМЧУК

*у спогадах
сучасників*

**ПРОФЕСОР
ВАСИЛЬ
НІМЧУК**

*у спогадах
сучасників*

Ужгород
Всеукраїнське державне
видавництво «Карпати»
2018

Василь Васильович Німчук (1933 – 2017) – член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, багаторічний директор Інституту української мови Національної академії наук України, засновник і президент Товариства шанувальників і захисників говорів української мови, великий патріот рідного краю.

Книга містить спогади про вченого, друга, побратима, вчителя. Серед авторів – колеги, учні, рідні й близькі Василя Васильовича. До видання також увійшло розлоге інтерв'ю з професором Василем Німчуком. На диску-додатку представлені відеоматеріали, зібрані переважно під час роботи над фільмом «Вимір справжності».

Видання адресоване всім, хто цікавиться українською культурою та особистостями, які її творять.

Упорядник – Василь Шаркань

Редакційна колегія:

Наталія Венжинович, кандидат філологічних наук, доцент Ужгородського національного університету

Василь Густі, голова Закарпатської обласної організації Національної спілки письменників України

Тетяна Ліхтей, кандидат філологічних наук, доцент Ужгородського національного університету

Віктор Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка

Наталія Пуряєва, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту української мови НАН України

Василь Путрацик, головний редактор Медіацентру, старший викладач Ужгородського національного університету

Василь Шаркань, кандидат філологічних наук, доцент Ужгородського національного університету

Галина Шумицька, кандидат філологічних наук, доцент, декан філологічного факультету Ужгородського національного університету

*Книга виходить у світ за сприяння департаменту
інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю
Закарпатської обласної державної адміністрації
у рамках програми підтримки видань творів закарпатських авторів*

*«Професор Василь Німчук у спогадах сучасників» – 4560 книга
Всеукраїнського державного ордена Дружби народів видавництва «Карпати»
від часу його заснування (1945)*

© Шаркань В., упорядн., 2018

© Поліха Л., дизайн обкладинки, 2018

© Видавництво «Карпати», 2018

Зміст

Передмова	4
Основні віхи життя професора Василя Німчука	6
Мирослава Мезіна (Німчук)	
Людина, яка залишиться в моєму серці назавжди.....	9
Надія Бабич	
Подаровано «на не́забудь».....	11
Вероніка Баньої	
Назавжди у серці.....	14
Ганна Баран	
Спогад про Вчителя	15
Єлизавета Барань	
Мовознавець зі світовим іменем.....	17
Микола Бідзіля	
Наш Німчук.....	22
Петро Білоусенко	
Я називав його мовознавцем усіх часів і народів.....	25
Анастасія Вегеш	
«Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану...».....	29
Микола Вегеш	
Професор Василь Німчук у моєму житті	30
Наталія Венжинович	
Життя, присвячене служінню науці й людям	33
Святослав Вербич	
В. В. Німчук – добротворець у житті й науці	35
Ганна Войтів, Ольга Кровицька	
Нас єднала любов до давніх книг і їхніх авторів	35
Алла Галас	
Думай добро, роби добро – і буде добро	42

Людмила Гнатенко	
Вчитель на все життя.....	45
Ірина Гнатюк	
Гордість і слава української мовознавчої науки.....	48
Катерина Городенська	
Незабутній Василь Васильович	50
Павло Гриценко	
Сходження на Еверест української мови	53
Василь Густі	
І мене торкнулося світло його душі.....	67
Василь Грещук	
Життя, офіруване науці	69
Андрій Даниленко	
Про літаки, УПА та Нью-Йорк, або Як я познайомився з Василем Васильовичем Німчуком.....	72
Інна Дорофійенко	
Наша молодість – це пісня.....	75
Світлана Єрмоленко	
Спомин про Василя Німчука	76
Станіслав Зінченко	
Людина, яка стояла на перехресті життєвих доріг	78
Михайло Кондор	
«Я справді дуже люблю щирість, правду, людяність...»	80
Василь Коровський	
«Як Бог благословить, то прочитаєш»	83
Лілія Костич	
Учений і Людина.....	84
Руслана Коца	
«Ни тебе здрасте, ни мене до свиданія».....	86

Мігай Кочіш	
Одна незабутня розмова.....	88
Дмитро Кремінь	
Пам'ять серця. Незабутній, довгий день у Довгому... ..	89
Василь Кузан	
Герої тихо залишають нас... ..	93
Ігор Ліхтей	
Мій добрий наставник-мовознавець	96
Тетяна Ліхтей	
Сріберний довжанський достойник.....	98
о. Степан Лях	
Мудрий, жертвенний парафіянин.....	100
Марія Медведь	
Дві весняні зустрічі	100
Міхаель Мозер	
Про люб'язного Вченого з великої літери	104
Віктор Мойсієнко	
Маю за честь називатися учнем Василя Васильовича Німчука.....	105
о. Юрій Осінчук	
Він жив не єдиним хлібом... ..	109
Іван Панич	
Пам'яті Василя Німчука.....	114
Наталя Пуряєва	
Здавалося, він буде жити вічно.....	117
Василь Путрашик	
Справжній.....	123
Іван Ребрик	
Чарунки пам'яті.....	125
Іван Сабадош	
Мовознавець від Бога	127

Павло Салевич	
Слово про дорогу людину і великого вченого.....	133
Андрій Світлиць	
Спогади про земляка Василя Німчука.....	135
Марія та Мар'ян Скаби	
Про великого українця – нашого Василя Васильовича Німчука.....	137
Надія Сологуб	
Незабутній	139
Одарка Сопко (Долгош)	
Листопад	141
Микола Сулима	
Пам'яті Василя Васильовича Німчука.....	143
Адам Фаловський (Adam Fałowski)	
«Пане Фаловський, треба подумати» – Wspomnienie o profesorze Wasylu Nimczuku	145
Ірина Фаріон	
Василь Німчук: людина – джерело	148
Софія Федак	
Мій мудрий навчитель	151
Василь Шаркань	
«Наука – це свобода творчости»	155
Галина Шумицька	
Про Німчука з любов'ю	159
Інтерв'ю	
Василь Німчук: «Мову творить народ, а не політики»	162
Відомості про авторів	175
Фотододатки	177

Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю
 Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю
 Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Я живу, я живу, я живу...
 Твоєю любов'ю, твоєю радістю, твоєю ніжністю

Марія Медведь

Дві весняні зустрічі

Постать Василя Васильовича Німчука в моїх спогадах – це передусім велич світлого розуму, велич людяності, велич справжності.

«Я дам тобі раду, моє око вважає на тебе» (Псалом 31(8)). Я твердо впевнена, ці слова були девізом життя видатного українського мовознавця, геніального вченого, ім'я якого відоме всьому світу. Напевно,

ще при народженні Отець Небесний огорнув душу людського дитяти, Василька, особливими шатами талану, зітканими на найміцнішій основі, що визначає сутність людини, – любов до ближнього, потяг до мудрості, прагнення до пізнання, шана до своєї землі та материнської мови.

Дякую тобі, доле, що подарувала мені зустріч із такою людиною, як Василь Васильович, бо не лише я, а багато людей з великою теплою згадують бодай лише час спілкування з цією непересічною людиною, хранителем мови, безцінного людського скарбу, який корінням сягає в глибокий пласт – рідну українську мову. Мої згадки про професора Німчука щемлять тугою за ним, за його щирою усмішкою, за тихим голосом, виваженим викладенням мудрих думок, за світлим доброзичливим поглядом.

З-посеред всіх спогадів про Василя Васильовича є дві знакові: моя перша – весняна – зустріч у Києві та, на жаль, остання, навесні 2017 року в бібліотечних стінах рідного вишу. Наші дружні стосунки – це стосунки двох людей, корифея мовознавства і пересічного бібліотекаря, яких поєднала любов до мови. Життєву відстань у 5 років викроїло мені життя на можливість спілкування з видатною людиною, ученим зі світовим визнанням. А почалось усе ось так...

Василь Васильович погодився бути офіційним опонентом мого дисертаційного дослідження. Наша перша розмова відбулась телефоном – погодився не відразу, але, поцікавившись, звідки я, запропонував привезти дисертацію на «читання» до нього в Інститут української мови, коротко наголосивши: «Почитаю, а далі говоритимемо!». Професор призначив дату та час зустрічі – і я у визначений час ранковим поїздом у Києві. Від хвилювання про очікувану зустріч із поважним ученим я трішки заблукала, розшукуючи Інститут, а в нім відділ історії української мови. Завбачливо очікувала в коридорі, але ні в призначений час, ані протягом наступних декількох годин, двері кабінету не відчинились, залишаючись замкненими. Я терпеливо підпирала стіну коридору, боячись навіть на хвилиночку відійти від призначеного місця, аж доки із сусіднього кабінету не вийшов сивочолий чоловік і чемно запитав про ціль мого візиту, а потім вхопився за телефон і грайливо проголосив у нього: «Василю, ти що ж собі поробляєш? Тут зранку під дверима тебе красна землячка чекає... Чи й забув?...».

– Ой, Боже ж мій! Забув, забув!!!... Скажи, що прошу вибачення, дуже прошу вибачення. Зараз буду! Сашо, в кабінет запроси, чаю жіночці запропонуй, а я вже зараз буду!

Попиваючи солодкий чай із печивом, я раділа цій okazji, хвилювання розвіювалися самі по собі. Доброзичливим господарем кабінету виявився привітний пан Олександр, як я потім дізналась, відповідаль-

ний секретар науково-теоретичного журналу «Українська мова» – Олександр Задорожний.

За півгодини до кабінету увійшов і сам Василь Німчук, ще досить дужий чоловік, з гарними рисами усміненого обличчя, і вже з порога знову почав перепрошувати за незручність, яку мені створив. Я ніяк-віла від тих вибачень і дивувалась простоті цієї людини. Мене це вражало, мені було соромно, що я стала причиною слів вибачення, що така відома людина вимушена їх неодноразово повторювати... Через годину бесіди мені здавалося, що ми з паном професором давні знайомі і щиро радіємо теперішній зустрічі, а коли вже мова про книги зайшла, то годі й говорити. Я несміливо протягла йому дарунок. Ним був альбом про Ужгород – місто, в якому професор провів роки навчання, до якого постійно повертався, яке любив. Він із цікавістю розглядав фото кафедрального собору, Ужгородського університету, Невицького та Ужгородського замків, пішохідного мосту, старих ужгородських вулиць...

— Який красний!... Зупинив свій погляд на фотозображенні головного греко-католицького храму міста, Ужгородського Хрестовоздвиженського кафедрального собору.

За кілька днів на мою електронну пошту прийшло невелике, але радісне для мене повідомлення від професора Німчука: «Робота добра, прохідна. Готуйтеся до захисту. З повагою – Німчук».

А потім була осінь в Івано-Франківську, захист моєї дисертації і візит на неї Василя Васильовича як офіційного опонента. У моїй пам'яті закарбувалися слова його відгуку про моє дисертаційне дослідження: «Прочитавши дисертацію М. М. Медведь, ми переконалися, що у вітчизняну науку крокує сумлінна і спостережлива трудівниця, заохана у предмет свого дослідження, людина... Від неї – добре підготовленого термінолога – можемо очікувати нових студій». Доземний Вам уклін, шановний Василю Васильовичу, за таку оцінку мого скромного мовознавчого доробку, за підтримку, за щирі поради.

Велика вдячність до цієї великої Людини назавжди поселилась у моєму серці. Щороку на Різдво Господнє, Свято святого Василя та Паску Христову – я вітала шановного Василя Васильовича зі «святим празником». Він щиро радів моїм вітанням, особливо тішився моїм побажанням «Аби матінка Божя та Господь Бог дарував Вам, Василю Васильовичу, довгі роки життя, в «здравії та благоденствії». І тоді й він, своєю чергою, бажав мені Божої любові, здоров'я та благополуччя.

На превеликий жаль, з-поміж зустрічей, здебільшого під час конференцій, була й наша остання зустріч із професором Німчуком, за дивним законом життя, знову навесні – квітневого дня 2017 року. Академік завітав до Ужгородського університету на науково-практичну студентську

конференцію, присвячену пам'яті закарпатських письменників – Петра Скунця та Івана Чендея. З ініціативи Василя Васильовича та стараннями заступника декана філологічного факультету Наталії Венжинович було створено громадську організацію «Товариство шанувальників і захисників говорів української мови», яка з того часу базується в нашому рідному місті. Тепер, з огляду на ту подію, з боєм розумію: це ж був останній заповіт геніального закарпатця і своїм землякам, і всім українцям – берегти мовні перла своїх прадідів.

Після завершення заходу Василь Васильович не оминув своїм візитом ужнівську книгозбірню. Робочі години бібліотеки добігали кінця, та бібліотекарі щиро спілкувались із шанованим гостем, навіть організували поважному столичному професорові персональну екскурсію.

Працівники Наукової бібліотеки радо експонували рідкісні книги краєзнавчого відділу «Карпатика». Саме тут зберігаються понад 30 тисяч унікальних видань про історію, культуру, науку нашого краю. Професор із цікавістю та захопленням розглядав книжкові уніками, з особливою теплотою та шанобливістю тримав у руках невеличку книжечку. Це був шкільний підручник: «Зоря. Читанка для 2. и 3. Школьного рока народных школ» / Составили Ем. Фотул и Б.Заклинський (опис видання відповідає оригіналу). Ця шкільна читаночка побачила світ у 1925 році в Празі й призначена була для шкільного читання. Погляд ученого зупинився на першому зачитаному листочку читанки.

– А я з неї вчився, – усміхався професор, а затим, тихенько, чи то зачитав, чи то задекламував віршик Марічки Підгорянки, якою розпочинався підручник.

*«Ой вже лѣто минуло,
Зимным вѣтром подуло,
Вже я досить пас волы,
Тепер пойду до школы.
Купіть, мамко, книжочку
И новою табличку,
Ще й писальце в склепаря,
Щоб спознали школяря.
А за тоє я, мати,
Научуся писати.
И нянькови зажену
Письмо мое в чужину».*

Знову квітуча, сакурова, весна в Ужгороді. Вона навіює щемливі спогади про минулі зустрічі... на жаль!